

PREDLOG ZDRUŽITVE ZADNJEGA ŠTUDIJSKEGA LETA Z OBVEZNO PRAKSO IN PRIPRAVNIMŠTVOM /

Mag. Jožica Frigelj, prof. RP, spec. za poučevanje angleščine v 1. in 2. triletju, generalna sekretarka Civilne iniciative Kakšno šolo hočemo / OŠ Ketteja in Murna, Ljubljana

Več kot leto dni je od takrat, ko je bil ta predlog dokončno oblikovan in poslan na različne naslove: FAKULTETAM, ki izobražujejo bodoče pedagoge, ŠTUDENSKIM ORGANIZACIJAM, SVIZ-u in MIZŠ-ju, ODBORU za šolstvo, znanost, šport in mladino v Državnem zboru, PREDSEDNIKU združenja ravnateljcev, PREDSEDNIKU ZASSS, SINDIKATU mladih učiteljev. In od takrat se – razen zahvalnih odgovorov za poslano (pa še to ne od vseh) ni zgodilo nič. Z eno izjemo: na MIZŠ-ju je bila ustanovljena delovna skupina, ki naj bi pripravila predlog sistemske rešitve zaposlovanja mladih. In tudi kmalu zamrla. Še vedno sem prepričana, da je predlog smiseln, izvedljiv in rešuje vsaj problem pripravnštva.

Izhodišča

Vedno glasnejša so opozorila in negodovanja študentov pedagoških programov, da je 5. letnik študija namenjen sam sebi, da pa jim manjka izkušenj za vzporejanje s prakso. Zato ne vidijo niti povezanosti niti smisla in dojemajo zadnje leto študija kot izgubo časa. Kot učiteljica-mentorica opažam dobro teoretično izobraženost študentov, ki pa je za marsikoga izjemno težko prenosljiva v prakso. Delo z otroki pa je vedno bolj zahtevno in ne dopušča večjih spodrseljajev.

Na MIZŠ so tudi neuspeli poskusi urejanja področij pripravništva in prve zaposlitve v vzgoji in izobraževanju (po prvem razpisu je bilo urejeno 6 pripravništev, po drugem pa še 103). Narašča število nezaposlenih ali prekarnih delavcev v vzgoji in izobraževanju, nezadovoljstvo in stopnjevanje različnih pritiskov.

In ne nazadnje je daljšanje delovne dobe ob vedno zahtevnejših generacijah prevelik psihofizični napor zlasti za starejše učitelje, ki izgorevajo, kar se kaže v povečanem številu (daljših) bolniških odsotnosti, so pa ravno ti učitelji zakladnica izkušenj in znanja.

Cilji predloga:

- prispevati k ureditvi področja obvezne prakse, predvsem s povečanjem števila ur prakse ter hkrati prispevati k sistemski in učinkoviti ureditvi pripravništva v vzgoji in izobraževanju;
- razvijati poklicne kompetence bodočih učiteljev na celotnem področju vzgojno-izobraževalnega dela, ne le na področju poučevanja ter

omogočiti študentom celostno spoznavanje učnega načrta z nadgradnjo ciljev in pomenom kompetenčnega pristopa;

- neposredno spoznavanje in razumevanje razvojnih značilnosti učencev, ki se večinoma razlikujejo od teoretičnih navedb, predvsem kot neposredno izkustveno učenje;
- omogočiti študentom izkušnjo samostojnega in timskega poučevanja;
- vzpostaviti aktivno sodelovanje fakultet s šolami, teorije s prakso;
- razbremeniti starejše učitelje z zmanjšanjem učne obveznosti in jih izkoristiti za svetovalno delo ter hkrati prihraniti pri nadomestilu zaradi bolniških odsotnosti z dela.

Utemeljitev

Transfer teoretičnih znanj pridobljenih v času študija v prakso je bila vedno zelo zahtevna naloga. Zato fakultete, ki izobražujejo za pedagoške poklice, izvajajo hospitacije, nastope in pedagoško prakso v šolah. Bolonjski študij je zaradi podaljšanja odprl možnosti za še več prakse, a neizpodbitno dejstvo je, da so vse oblike kljub vsemu izvajane v dokaj umetnih situacijah, ki ne omogočajo realnega vpogleda v razredno klimo. Učenci so na hospitacije in nastope študentov vnaprej pripravljene, navzoči razredni oz. predmetni učitelj pa je še dodatno zagotovilo, da se študentu verjetno ne bo treba ukvarjati z nepredvidenimi situacijami. V takšnih okoliščinah je »podajanje snovi« edini vidik vzgojno-izobraževalnega procesa, ki ga mora študent kontrolirati. A pouk je veliko več kot le »podajanje snovi«, celotno delo v vzgojno-izobraževalnem procesu pa

tako kompleksno in raznoliko, da ga je mogoče spoznati le z neposredno izkušnjo. Poučevanje postaja izjemen psihofizični izziv na vsej vertikali in hkrati družbeno-ekonomski problem (opušcanje šolanja, upad učnih dosežkov, porast nasilja ...).

S končanjem študija mladi vstopajo na trg dela, ki pa je zaradi takšnih ali drugačnih administrativnih ukrepov zasičen. Že leta lahko spremljamo večje število prekarnih delavcev, ki z delom za določen čas zapolnjujejo lečasne vrzeli bolniških ali porodniških odsotnosti. Ob ukinitvi volonterskega pripravništva (v letih od 2010 do 2012 jih je bilo vsako leto 500, leta 2013 264, leta 2014 797, v letih 2015 in 2016 pa nič volonterskih in 109 plačanih) je nastala vrzel tudi na tem področju (katerega trenutno nespretno ureja predlog sprememb ZOFVI). Ob dveh ponesrečenih razpisih MIZŠ je problem pripravništva in prve zaposlitve le še bolj očit.

Tako je že na prvi pogled več kot očitno, da je preobrazba 5. študijskega leta v obvezno prakso in priznано pripravništvo dobronameren in koristen predlog za vse vpletene. Win-win situation.

V enem šolskem letu bi študentje, ki bi imeli status študenta, pridobili delovne izkušnje, opravili pripravništvo in nastope za strokovni izpit, spoznali celoten vzgojno-izobraževalni proces pod vodstvom izkušenega mentorja, pridobili izkušnje v samostojnem in timskem poučevanju, hkrati bi se povečala količina in kompleksnost učenja ter poklicnega razvoja. Takšno pripravništvo bi bilo tudi bistveno

bolj humano kot sedanji način, saj bi imel študent ob stalni prisotnosti mentorja takojšnjo povratno informacijo o ustreznosti izbranih postopkov in metod in/ali pomoč pri obvladovanju nepredvidljivih situacij.

Učitelju–mentorju bi se za delo s študentom zmanjšala učna obveznost za polovico ob zaposlitvi za polni delovni čas. S tem bi se odprlo tudi nekaj novih delovnih mest. Učitelji–mentorji bi bili izbrani na podlagi lastne prijave iz vrst izkušenih učiteljev. Pogoji bi se opredelili na podlagi delovne dobe v vzgoji in izobraževanju, doseženem strokovnem nazivu in drugih vidnih doprinosih v vzgoji in izobraževanju. Zaradi morebitne nekompatibilnosti mentorja in pripravnika je predvidena tudi možnost zamenjave mentorja: v mesecu decembru bi se lahko študentje med seboj zamenjali.

Študentje bi skupaj z mentorji vodili svoj portfolijo pedagoške prakse, ključna elementa bi bila samoevalvacija študenta in evalvacija mentorja s poudarkom na profesionalnem napredku in razvoju. Na koncu bi mentor študenta opisno ocenil predvsem z vidika napredka pri poklicnih kompetencah, ta ocena pa bi bila tudi doprinos k zaključku študijskih obveznosti. Če bi mentor presodil, da študent še ni pripravljen na samostojno delo, bi lahko predlagal spremembo programa pripravništva. V tem primeru bi po šestih mesecih prakse mentor podal pisno poročilo, v katerem bi utemeljil razloge, zaradi katerih meni, da študent še ni pripravljen na samostojno delo. Študent bi moral opraviti še vsaj 20 ur dodatnih hospitacij ter se obvezno udeležiti svetovalnih ur na fakulteti.

Evidence mentorskih šol in mentorjev (ki bi jih vodilo MIZŠ) pa bi študentom omogočale tudi rotacije (v primeru, da je na isti šoli več mentorjev) ter spoznavanje alternativnih oblik izobraževanja s povezovanjem z mentorjem in menjavami študentov. Učitelji–mentorji bi se namreč povezovali v mentorske mreže in bi tako lahko organizirali enotedenske izmenjave zainteresiranih študentov.

Številne fokusne skupine na družbenih omrežjih polnijo mladi in malo manj mladi učitelji, ki predvsem potrebujejo čisto konkretne praktične nasvete, kar nam nakazuje, da izkušenj in nasvetov vedno manjka.

V želji osmisliti mladim študij, razrešiti zagato pripravništva in prve zaposlitve ter razbremeniti starejše učitelje, ki res težko ali pa na račun svojega zdravja zmorejo zahtevne in številne mlade generacije, prispevajo pa lahko neizmerno bogastvo s svetovalnim delom, je nastal ta predlog.

V že prej omenjenih fokusnih skupinah pa je nastala analiza predstavnega predloga.

Prednosti in priložnosti predloga Za državo in družbo:

- rešitev več perečih problemov hkrati ob minimalnih stroških,
- enostavna sistemska ureditev pripravništva,
- dolgoročno večja kakovost vzgojno-izobraževalnega dela in s tem večja konkurenčnost znanja.

Za študente:

- bistveno povečanje izkustvenega učenja,
 - večja kompetentnost za poklicno delo že ob diplomii, boljša zaposljivost,
 - večja delovna uspešnost skozi celotno delovno dobo.
- (op. v ZDA merijo t. i. 'teacher retention rates', ker je toliko učiteljev, ki že v začetni fazi kariere ne zdržijo pritiska, v porastu je tudi menjavanje šol)

Za fakultete:

- večje doseganje ciljnih kompetenc pri študentih pedagoških programov,
- ob ustrezni integraciji predlaganega modela prakse v študijske programe višja kakovost in višji delež diplomantov,
- zmanjšani stroški izvedbe študija.

Za učitelje in šole:

- razbremenitev učiteljev (posebej pri številčnih, izjemno heterogenih

- in/ali disciplinsko zahtevnih razredih, vključevanju učencev s posebnimi potrebami, diferenciaciji ...),
- kakovostnejše delo, več možnosti za razvijanje kreativnih rešitev za probleme v šolstvu,
- manj izgorevanja in bolniških odsotnosti učiteljev,
- stalni strokovni razvoj učiteljev,
- možnost napredovanja v višji naziv za mentorje,
- rešen problem spremljevalcev (gibalno oviranih, vedenjsko motečih, učno zahtevnejših).

Za učence (v razredih, kjer bi delala učitelj–mentor in študent–pripravnik):

- boljša učna klima (zaradi lažjega uravnavanja discipline in skrbi za socialno dinamiko v razredu),
- več pozornosti in učne podpore za vsakega posameznega učenca,
- večja dinamika in kakovost pouka zaradi stalne izmenjave opažanj in idej med mentorjem in študentom ter dveh različnih osebnosti,
- možnost opazovanja in spontanega učenja timskega dela/sodelovalnega pristopa skozi celo leto.

Slabosti in nevarnosti predloga:

- zagotavljanje ustreznega števila mentorjev za vse študente,
- študente naj bi sprejeli le mentorji, ki bi to želeli,
- učna obremenitev profesorjev na fakultetah bi se zmanjšala,
- pretirana birokracija,
- strah pred odgovornostjo (mentorji),
- nepripravljenost na spremembe in ležernost ministrstva,
- potrebno bi bilo določiti, koliko je študentova obvezna prisotnost,
- posledice v primeru slabega dela študenta ali mentorja.

Predlogi rešitev za še v predlogu neopredeljene pomisleke:

- potrebno bi bilo določiti, koliko je študentova obvezna prisotnost (predlog je 90 odstotkov), mentor vodi evidenco prisotnosti (odsotnosti pa morajo biti najavljene);
- učna obremenitev profesorjev na fakultetah bi se zmanjšala: izgubo

ur bi lahko nadomestile hospitacije in ocenjevanje nastopov študentov po šolah; govornilne ure za študente s svetovanjem; sodelovanje z mentorji po šolah;

- v primeru slabega dela študenta se mora ta obvezno udeležiti svetovalnih ur pri profesorju didaktiku;
- v primeru slabega dela mentorja ima študent možnost zamenjave: novega mentorja si izbere iz baze, ki jo vodi ministrstvo;
- pretirana birokracija: evidence bi bilo nujno poenostaviti, pripraviti le enotne obrazce (osnova za študentov portfolijo, mentorjeve evidence in opažanja).

Sklep

Šola stoji in pade z učiteljem!

Če bo imela Slovenija boljše učitelje, bodo učenci, dijaki in diplomanti dobili boljše znanje, bodo bolj konkurenčni, podjetni in inovativni, predvsem pa bodo manj na državnih podporah. Upam in želim, da bi ta sprememba na ravni paradigme pomenila dragocenost in ne problem. Družba vedno bolj tone v paralizacijo, ločevanje in neracionalnost, bistvo tega predloga pa je naravna ekonomičnost, povezovanje in sinergija.

In kot nas uči zgodovina: uspemo lahko le s sodelovanjem.

Za pomoč pri nastajanju tega predloga se zahvaljujem:

- mojim sodelavkam: Damijani Kavčič, Barbari Topolovec Klanke in Anji Milošič
- dr. Vesni Štemberger (PeF Ljubljana) in dr. Urški Sešek (FF Ljubljana),
- številnim, ki so prispevali svoja mnenja in predloge v Facebook skupinah:

Kakšno šolo hočemo

Kje vas čevelj žuli – šolstvo?

Razredni pouk – učitelji,

Angleščina v 1. triletju,

Učiteljice OPB,

Vzgojitelj SI,

Učiteljsko socialno omrežje,

Creative_learning_cogniti-

ve_processes.

Časovni načrt z aktivnostmi in nosilci

AKTIVNOSTI IN NOSILEC	apr	maj	jun	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mar	apr	maj	jun
MIZŠ													
razpis za mentorje	■												
zaključek razpisa		■											
nabor šol in mentorjev posredujejo fakultetam		■											
FAKULTETE													
izbor in informativno obveščanje mentorjev			■										
navodila za pripravo portfolija pedagoške prakse			■										
refleksije in izmenjave izkušenj								■					■
ocenjevanje nastopov študentov po šolah												■	
govornilne ure za študente s svetovanjem							■	■	■	■	■	■	■
MENTOR													
nastopi za študenta in analize učnih ur				■									
hospitacije pri urah študenta					■	■	■	■	■	■	■	■	■
timsko poučevanje s študentom					■	■	■						
mesečna evalvacija dela s študentom				■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
polletno poročilo								■					
zaključno poročilo													■
ŠTUDENT													
hospitacije in opazovalne naloge				■									
timsko poučevanje z mentorjem					■	■	■						
samostojno poučevanje								■	■	■	■	■	■
samostojna priprava in izvedba dneva dejavnosti								■	■				
samostojna priprava in izvedba oddelčne skup. (5)										■	■	■	
samostojna priprava nastopa učencev na prireditvi										■			
načrt in izvedba ustnega ocenjevanja znanja učencev											■		
samostojna priprava pisnega ocenjevanja znanja učencev												■	
aktivno sodelovanje na govornilnih urah s starši					■	■	■	■	■	■	■	■	■
izvedba dopolnilnega/dodatnega pouka				■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
udeležba na KUZ, OK, in strokovnih aktivih (vsaj 1x)				■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
DODATNE MOŽNOSTI													
dodatne hospitacije in svetovanje										■			
enotedenske izmenjave – možnost alternativ											■		
možnost zamenjave mentorja								■					